Debattinnlegg i forbindelse med Adriansens bok:

Heksejakt på en modig forsker, som tør utfordre den etablerte forskningen!

Etter min mening er Karsten Adriansens bok "Er samene Finnmarks urbefolkning" en spennende og interessant bok. Adriansen er en ærlig forsker, som tør utfordre den etablerte forskningen. Forskning om samene er ikke nøytral, når forskere med andre oppfatninger betraktes som rasister. Undertegnede har fulgt med i den til dels useriøse avisdebatten, og har lagt merke til at disse kritikerne enten verner om egne interesser eller er positive til Samisk forvaltning av land og vann i Finnmark. Kritikerne er folk i den samisk politiske sfæren eller forskere, som føler sine posisjoner truet innen samisk forskning. I dag betraktes all ny kunnskap om Nordkalottens og samisk kultur i Norge, som en hellig ku for denne eliten.

Etter undertegnedes oppfatning finnes det ingen fasit i forskningen, og særlig vanskelig er denne forskningen i forhold til etnisitet, folkegrupper og kulturer. Det er ingen som tviler på om at det i århundrer/ årtusener har vært folkevandringer, og at grupper og enkeltmennesker har flyttet eller flyktet av ulike grunner til nye bosteder.

De som har lest sagaene fra vikingtiden er kjent med de ulike konfliktene blant bondelederne og kongene i sørlige områder. Ikke bare i Sør-Norge, men også i våre nærmeste naboland. Blodhevn var en vanlig straff i de tider. For å berge livet fra denne hevnen måtte folk/ familier ganske sikkert flykte nordover eller ut av landet. De fleste kjenner til at mange nordmenn flyktet av ulike grunner til Island, men det må være mer nærliggende og tro at den enkleste fluktruten var kysten nordover mot Finnmark. I så måte har Adriansens bok skapt nytt liv i en debatt om Finnmarks befolkning! Det er videre kjent at bosetningen langs de store elvedalene og fjordene i Finnmark er forholdsvis ung, sett i et historiske perspektiv. De fleste familier i disse områdene, har høyst sannsynlig fortsatt slekt og familie i Finland. Historiske kilder med tidlige folketellinger gir et vagt bilde av bosetningen, og hvordan disse tettstedene vokste langs Finnmarks fjord- og kyststrøk. Imidlertid varierer kildene og betegnelsene på menneskene, som var bosatt langs kysten. Flere kilder viser til at folk tilhørte ulike grupper, og ble ofte betegnet som finner, lapper og kvener. I en historisk kontekst var Finnmark lenge et grenseland i nord, fordi den offisielle norske grensen bare gikk til Malangen i Troms.

Finnmark ble i eldre tid beskrevet som et ingenmannsland, preget av fangst og fiske, men store områder var ubebodd. Det er blitt skrevet at landet var en ideell tumleplass for jegere-, fangstfolk og nomader. Finnmarks rike ressurser på innlandet og i havet lokket folk fra Finland og det sørlige Norge og fra andre land. Både sjøfarende fiskere, handelsmenn fra sør og handelsfolk fra Bottenviken og fra Arkhangelsk ble lokket av de rike ressursene i Finnmark. Det var de rike ressursene, som førte ulike folkegrupper til Finnmarkskysten. Ettersom befolkningen langs kysten vokste, etablertes nye handelssteder, som igjen skapte ny vekst.

På 16-1700-tallet var det skarp konkurranse mellom Danmark-Norge, Sverige og Russland om å få kontroll over ressursene i området. Lenge var Finnmark underlagt dansk monopol, men i Øst-Finnmark og særlig i Varangerområdet var Kvitsjøhandelen allerede etablert.

Fra den tidligste etablerte handelsstanden og andre reisende fra eldre tid finner man kilder, som gir et bilde av bosettingen i Finnmark fra 1500-tallet og utover. Før 1500-tallet er kildene svært mangelfulle i Norden, men med unntak av noen svenske skattelister.

Bosettingen ytterst på kysten ble ofte på den tiden beskrevet som svært sammensatt. I disse kildene har man hentydet til at flertallet var innfødte nordmenn, men der var også folk med skotske-, engelske-, tyske-, danske- og svenske navn. Eksempler på dette er navn som Jens Skotte, Jakob Hollender, Anders Svenske m.v.

Fra flere av kildene går det frem at sjøfinnene og kvenene bodde langs sundene og inne i fjordene. Det finnes en hel rekke skriftlige kilder, som gir ulike skildringer på finner, lapper og kvener. Etter min oppfatning kan sjøsamene og samene ha forskjellig opprinnelse! Bare ved hjelp av genetisk forskning kan likheter og ulikheter mellom folkegruppene dokumenteres.

Ifølge historiske kilder er kvenene etterkommere av urfinnene, som var et jeger- og veidefolk langs Østersjøstrendene for 3-4000 år siden. Allerede i de gamle sagaene omtales kvenene som bodde i Kvenland, omkring Bottenviken. Kvennavnet var i lang tid ikke brukt før omkring 1700-tallet, da innvandringen av kvener begynte til Troms og Finnmark.

På 18-1900-tallet ble navnet finn og kven ofte brukt om hverandre, mens man på den tiden hovedsakelig brukte navnet lapp om samene. Disse begrepene var vanlige, og også brukt som vitenskapelige begrep, men begrepene ble ofte brukt og oppfattet som negative.

Fra midten av 1900-tallet var begrepene "fin", "finn" og "fjellfinn" offisielle begrep, og brukt av samene om seg selv. Med kvenbegrepet oppfatter folk lest innvandrere fra Nord-Finland og Nord-Sverige (Torneådalen).

Sametingspresidenten og en hel rekke samiske politikere krever samisk selvstyre over land og vann i Finnmark, men samtidig har det samiske systemet prøvd å assimilere skoltene i den nordsamiske kulturen. Paradokset er videre at Sametinget i de senere år har bidratt til at skoltene/ østsamene har blitt fordrevet fra sitt eneste og siste kjerneområde i Norge, uten noe form for vederlag. Skoltene i Norge har ingen rett til selvbestemmelse, mener Sametinget. Undertegnede vil i den sammenheng henvise til Samerettsutredningen, NOU 1997:4, kapittel 7 - "Østsamene i Neiden". Dette kapittelet er helt sentral i denne utredningen, og brukes av den samiske forskningen, for å legimitere samiske rettigheter til land og vann i Finnmark. I utredningens innledning står det, sitat: "Neidensamene - eller østsamene - er urbefolkningen i Sør-Varanger kommune, og er en minoritet i den samiske folkegruppe. Det står videre at de arkeologiske og etnologiske undersøkelser tyder på en kulturell kontinuitet fra ca 8-900 f.Kr. (ca 3000 år). Østsamenes århundrelange kontroll og utnyttelse av området har vært basert på opprinnelig okkupasjon (jus. Primo occupas).

Videre står det at det i Finland benyttes konsekvent betegnelsen kollta (skolt) om skoltene, mens begrepet i Norge er "østsame". Fra de historiske kildene går det frem at skoltebegrepet har vært brukt fra begynnelsen av 1800-tallet og frem til 1960-tallet.

Ifølge undertegnedes forskning kommer skoltebegrepet av det gamle russiske ordet, ”skoltti”, som på 1800-talls russisk betyr fra Kola. I moderne russisk heter ”fra Kola”, ”С Колы” og uttales ”skåli”. Etter mange års studier har jeg kommet frem til at ”skoltene” eller kolasamene og samene har to forskjellige utgangspunkt, noe også flere russiske forskere mener. At skoltene/ kolasamene er den befolkningsgruppen, som er urbefolkningen på Kola og i deler av Finnmark er uomtvistelig.

Kolasamene har en flere tusenårig historie fra Kolaområdet, mens den øvrige samiske befolkningen ifølge professor Korhonen ved Umeå universitet og professor Knut Odner kommer fra Hemä (Sør-Finland) ble presset nordover av bondekoloniseringen i Finland.

Denne kulturelle ulikheten mellom Kolasamene(skoltene) og samene i Norden prøver Sametinget å holde skjult for det norske folk, noe som har ført til at skoltekulturen i Norge holder på å gå til grunne. De ulike historiske kildene viser at Adriansens forskning er både interessant, berettiget og et viktig bidrag i forskningen. Ikke bare det, man han synliggjør for folk flest i Finnmark at man kan stille spørsmålstegn om samene ”er Finnmarks urbefolkning”, og oppfattes av kritikerne som ”å banne i kirka”.

Undertegnede lurer på om ikke mange av kritikerne til Adriansens bok mangler den grunn-leggende kunnskapen om Nordkalottens historie og samenes historie, der ”Kolasamene”/ skoltene må regnes som den egentlige urbefolkningen og en særegen kultur i det ”såkalte” samiske kulturlandskapet.

Neiden, 18.10.2002

Mikit Ivanowitz/ skoltehistoriker